

DİN & FELSEFE

A R A Ş T I R M A L A R I

Religion and Philosophical Research

E-ISSN: 2667-6583

Haziran | June 2021

Cilt | Volume: 4 - Sayı | Number: 7

LIBER XXIV PHILOSOPHORUM (YİRMİ DÖRT FİLOZOFUN KİTABI): ON İKİNCİ YÜZYILDAN HERMETİK BİR METİN

Liber XXIV Philosophorum (Book of the 24 Philosophers): A
Hermetic Text from the Twelfth Century

Fırat ÇELEBİ, Doktor Adayı | PhD Candidate

Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı | Akdeniz University,
Institute of Social Sciences, Department of Philosophy and Religious Sciences

fcelebi92@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-0770-0611>

Makale Türü | Type of Article: Araştırma Makalesi | Research Article

Başvuru Tarihi | Date Received: 26.02.2021

Kabul Tarihi | Date Accepted: 09.06.2021

Atıf | Cite As

ÇELEBİ, F. "Liber XXIV Philosophorum (Yirmi Dört Filozofun Kitabı): On İkinci Yüzyıldan Hermetik Bir Metin". Din ve Felsefe
Araştırmaları 4/7 (Haziran 2021): 206-224.

İntihal | Plagiarism

Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

This article has been reviewed by at least two referees and scanned via plagiarism software.

Etik Beyanı | Ethical Statement

Bu makalenin yazarı/yazarları, hakemleri ve dergi editör grubu Din ve Felsefe Araştırmaları dergisinin Etik Kurallarına
uyduklarını kabul eder.

The author/authors, referees, and journal editorial group acknowledge that they adhere to the Code of Ethics for the journal
of Religion and Philosophical Research.

LIBER XXIV PHILOSOPHORUM (YİRMİ DÖRT FİLOZOFUN KİTABI): ON İKİNCİ YÜZYILDAN HERMETİK BİR METİN

Fırat ÇELEBİ

ÖZ

Hermetik külliyata ait metinler Orta Çağın felsefî ve teolojik yapısını anlamak için oldukça önemli kaynaklardır. Hermetik külliyatın bir parçasını oluşturan metinlerden birisi de kökeni konusunda kesin bir bilgiye varılamayan, 12. yüzyılın ikinci yarısında tercüme edilmiş bir metin olan Türkçeye *Yirmi Dört Filozofun Kitabı* olarak tercüme edilebilecek *Liber XXIV Philosophorum*'dur. Söz konusu metin her biri bir yorum tarafından açıklanan yirmi dört ayrı tanımdan veya önermeden oluşmaktadır. Bu tanımlar eserin takdim kısmında da belirtildiği üzere, Tanrı'nın ne olduğuna dair açıklamalardan oluşur. Yapılan tanımlar bir yandan hermetik inanç sistemi hakkında bilgiler verirken bir yandan da Yeni Platonculuk'tan ve Hristiyanlık'tan motifler taşır. Bu anlamda söz konusu metin Hermetizmde Tanrı'nın ne olduğunu, Orta Çağ'da filozofun ne anlama geldiğini ve Yeni Platoncu geleneğin Hristiyanlıkla ilişkisini göstermesi açısından oldukça önemlidir. Yapılan bu çalışma *Liber XXIV Philosophorum*'un takdimini, negatif teoloji tartışmalarındaki tarihsel bağlamını, Yeni Platoncu gelenek ile olan ilişkisini, metnin Latince aslını ve Türkçeye ilk defa yapılan tercümesini içermektedir.

Anahtar Kelimeler: Yirmi Dört Filozofun Kitabı, Orta Çağ Felsefesi, Teoloji, Hermetizm, Yeni Platonculuk.

GİRİŞ

Tanrı tasavvuru ile Tanrı hakkında nasıl konuşulması gerektiği, O'nun hakkında ileri sürülen ifadelerin bilişsel bir değere sahip olup olmadığı düşünce tarihi boyunca tartışılan konular arasında olmuştur. Tanrı için hiçbir sonlu kavramın veya sıfatın yeterli bir biçimde kullanılamayacağını, sadece olumsuz terimlerin kullanılabileceğini iddia eden felsefi bir teolojik yaklaşım olan olumsuzlama, söz konusu tartışmalar arasında önemli bir noktada durmaktadır. Farklı boyutları olan olumsuzlama ya da diğer bir adıyla negatif teoloji (*ex negativo*) düşüncesinin başlangıcı ile ilgili olarak düşünce tarihi boyunca farklı görüşler öne sürülmüştür. Bu anlamda olumsuzlamanın ilk örneklerinin ve felsefi kökenlerinin Antik Yunan'a dayandığı söylenebilir. Düşünce tarihinde, Tanrı'nın her türlü tanımın ve bilginin üstünde yer alan bir varoluşa sahip olduğuna dair görüşler, Yeni Platoncu Yahudi düşünür Philo (M.Ö20-M.S.45) ile başlamaktadır. Tanrı'nın yalnızca olumsuzlama yoluyla konuşulabileceğine dair anlayış düşünce tarihinde genellikle felsefi olarak temsil edilmiştir. Bu anlamda negatif teoloji, Philo'nun, eserlerinde tanrı-âlem ilişkisi noktasında şöhrete kavuşturduğu bir yaklaşım olmuştur. Yeni Platoncu Philo'nun felsefi birikiminin sağladığı olanaklar ve çözüm önerileri öncelikle mensubu olduğu

Yahudi geleneği üzerinde tesirli olmuştur.¹ Philo'nun Tanrı anlayışı, Yahudi ve Platon düşüncesinin Tanrı tasavvurlarının bir açıdan birleşimidir. Philo, Tanrı'yı anlamanın ve bilmenin mümkün olmadığını fakat yine de bir filozofun Tanrı hakkında iki soru sorabileceğini aktarmaktadır. Bu sorulardan ilki "Tanrı var mıdır?" ikincisi ise "Tanrı'nın cevheri nasıldır?" Philo, ikinci soru için Tevrat'tan bir ayetle cevap vermektedir. Ona göre, Tanrı Kutsal Kitab'ın Çıkış bölümünde Hz. Musa'ya kendisini "Ben Benim" diye tanıtmaktadır. Bundan dolayı Philo'ya göre Tanrı hiçbir şekilde tam olarak ifade edilemezdir.² Bu yaklaşım yalnızca Philo'nun düşünce sistemi ile sınırlı olmayıp, felsefi gelenek içerisinde farklı ekollerde bulunmaktadır. Bunlardan biri de Plotinos'tur (205-270). Plotinos'un oluşturduğu metafiziğin ana kavramlarından biri olan sudûr ilkesine göre tüm varlıklar hiyerarşik bir yapıdadır ve yukarıdan aşağıya doğru sıralanırlar. Varlıksal bakımdan derecelenen tüm bu yapının en üstünde mutlak Bir olan Tanrı bulunurken, ikinci olarak Akıl ya da diğer deyişle Nous bulunmaktadır. Çokluk içinde birliği içinde taşıyan Nous'un arkasından ise söz konusu varlık hiyerarşisinde nefis gelir. Fakat söz konusu nefis tek tek fertlerin değil, âlemin nefsidir. Söz konusu kuramda nefsin ardından ise tabiat sudûr eder.³ Düşünüre göre Tanrı, basit ve maddesiz olduğundan dolayı, âlem doğrudan O'ndan sudûr edemez. Ona göre, Tanrı'dan yani Bir'den, çokluklar âleminin, oluşmasının imkânı problemi olarak da ifade edilebilecek olan; evrendeki basit ve bir olan Tanrı'nın varlığında bir değişiklik meydana gelmeksizin nasıl oluştuğu sorunun çözümünde O'nun olumsuzlama yoluyla anlaşılma meselesi önemli bir noktada yer alır.⁴ Plotinos'un düşünce sisteminde yer alan basitlik ilkesi üzerine inşa edilmiş bu negatif yaklaşımının, öğretinin düşünce tarihinde şekillenmesine önemli ölçüde kaynaklık ettiği ve bunda etkili olduğu söylenebilir.

Yeni Platoncu geleneğin dışında Hristiyanlıkta erken dönemlerden itibaren İskenderiyeli Klement (150-215), Origenes (185-253), Augustinus (354-430) gibi kilise babaları tarafından belli ölçüde benimsendiği bilinen negatif teoloji, özellikle Pseudo Dionysios tarafından sistemli bir şekilde eserlerinde kullanılan bir yöntem olmuştur. Thomas Aquinas'ın (1225-1274) sıklıkla başvurduğu bir yazar olan Dionysius, Hristiyanlığın Kutsal Kitabında Tanrı'ya çok sayıda isim verildiğini göz önünde tutarak, hem bu isimleri tümüyle reddetmekten kaçınmış hem de söz konusu isimlerin, Tanrı'nın bilinemezliği ve ifade edilemezliği prensiplerine karşı çıkmayacak şekilde anlaşılması gerektiğini dile getirmiştir. Ona göre Tanrı bir taraftan tüm nesnelere nedeni olarak bilinebilir bir varlık olarak kabul edilebilirken, bir taraftan aşkın bir varlık olarak nedeni olduğu tüm nesnelere de ayağıdır.⁵ Pseudo

¹ Philo, *The Works of Philo Judaeus, the Contemporary of Josephus* (London: George Bell & Sons, 1890), 4.

² Philo, *De Calogo (On the Decalogue)* (Cambridge: Harvard University Press, 1958), 177; Hasan Özalp, "Tanrı Hakkında Konuşa(ma)mak: Plotinus'da Negatif Teoloji", *Turkish Studies* 10/2 (Haziran 2015): 742.

³ Plotinus, *Enneads Volume IV, Loeb Classical Library* (Cambridge: Harvard University Press, 1984), 8-30.

⁴ Plotinus, *Enneads Volume III*, 195.

⁵ Deirdre Carabine, *The Unknown God Negative Theology in the Platonic Tradition: Plato to Eriugena* (Louvain: Peeters Press, 1995), 287.

Dionysios'un negatif teoloji ile ilgili söz konusu düşünceleri, kilise babaları ile birlikte Hristiyan düşüncesinde devam etmiştir. Bu anlamda negatif teolojinin Batı Hristiyan geleneğinde de yeri vardır. 9. yüzyıl düşünürlerinden John Scotus Erigena (815-877) Tanrı'nın ne olduğunun bilinemeyeceğini, O'nun varlığı aşan olduğunu aktarmıştır.⁶ Tıpkı John Scotus Erigena'da olduğu gibi Thomas Aquinas, Meister Eckhart (1260-1328) gibi önemli düşünürler tarafından Tanrı'nın olumsuz sıfatları ele alınmıştır. Bu anlamda negatif teoloji Orta Çağ Hristiyan düşüncesinde Erigena'dan başlayarak önemli bir konu haline gelmiş ve pek çok metinde tartışılmıştır. Doğrudan bu meseleyi konu edinen söz konusu metinlerden birisi de *Liber XXIV Philosophorum*'dur.

On ikinci yüzyılın ikinci yarısında Endülüs bölgesindeki Toledo şehrinde Eski Yunancadan Latinceye tercüme edilmiş veya derlenmiş olan *Liber XXIV Philosophorum*, uzun süre Orta Çağ hermetik külliyyatın önemli metinlerinden biri olarak kabul görmüştür. Latince olarak yazılmış bu eser, kısa bir giriş ve her biri ayrı ayrı başlıklar halinde verilmiş Tanrı'nın yirmi dört farklı tanımından oluşmaktadır. Tanrı üzerine yapılmış söz konusu tanımlar belli bir örüntü içinde verilmiştir. Buna göre 1 ile 7 arasındaki tanımlar ilahî doğa, 8 ile 20 arasındaki tanımlar Tanrı-âlem ilişkisi, 21 ile 24 arasındaki tanımlar ise Tanrı-nefs ilişkisi üzerinedir. Eserin bulunan bazı el yazmalarında ise her bir tanımın ardından, o tanıma ilişkin olarak kısa bir yorum yapılmıştır. Eser, her ne kadar giriş bölümünde de belirttiği üzere yirmi dört farklı filozofun Tanrı'yı farklı biçimlerde tanımlaması üzerine kurgulanmış olsa da eserin tek bir anonim yazar tarafından kaleme alındığı düşünülmektedir.

Metinle ilgili bulunan en eski el yazması 12. yüzyıla tarihlendirilen Laon el yazmasıdır.⁷ On dördüncü yüzyılın başlarına tarihlenen bazı el yazmalarında ise yirmi dört tanımın yani özgün metnin bir parçası olarak gözüken yirmi dört ayrı yorum bulunmaktadır. Söz konusu yorumların Dominiken teolog Nicholas Trivet'e (1258-1328) ait olabileceği tartışılmaktadır.⁸ *Liber XXIV Philosophorum* başlığı ilk defa Meister Eckhart'ın eserinde kullanılırken, bulunan bazı el yazmalarında *Definitiones Enigmatical* ya da *Definitiones Mysticus* gibi başlıklandırmalar kullanılmıştır.⁹ Eser, Orta Çağ boyunca filozoflar ve teologlar tarafından Hermes Trimegistos'a veya Aristoteles'e (M.Ö. 384-322) atfedilmiştir. Günümüzde ise metnin kökeni ve yazarına ilişkin kesin bir bilgi yoktur. Fransız araştırmacı Françoise Hudry eserin 4. yüzyılda yaşamış olan Marius Victorinus'a (290-364) ait bir metnin zamanla değişime uğramış bir versiyonu olduğunu söylerken, Clemens Baumker eserin Hristiyan Yeni Platoncu geleneğin bir ürünü olduğunu ve Platoncu gelenekten etkilenmiş bir Orta Çağ filozofu tarafından kaleme alındığını iddia eder. Bazı araştırmacılar ise eserin

⁶ John Scotus Eriugena, *Periphyseion (De Divisione Naturae) Liber Tertius* (Dublin: Institute for Advances Studies, 1981), 55.

⁷ Françoise Hudry, *Le Livre des XXIV Philosophes (Latin text and French translation)* (Grenoble: Millon, 1989), 9.

⁸ Bernard McGinn, *The Harvest of Mysticism in Medieval Germany* (New York: A Herder & Herder Book, 2005), 501.

⁹ McGinn, *The Harvest of Mysticism in Medieval Germany*, 42.

Aristoteles'in Orta Çağ'da çokça bilinen Toledolu mütercimler tarafından tercüme edilmiş olan, Aristoteles'in günümüzde kayıp olan *De Philosophia* isimli eserinin üçüncü kısmı olduğunu dile getirirler.¹⁰ *Liber XXXIV Philosophorum*'un bazı el yazmaları doğrudan *Liber de Causis* ve *Liber de Intelligentis* eserlerinin arasında, Aristotelesçi bir korpusun içinde yer almaktadır. Söz konusu bağlamı göz önünde bulunduran Hudry, metnin kökenini açıklığa kavuşturmak adına araştırmayı *Liber de Causis*'e Yahudi Aristotelesçi filozof İbn Daud'a (1110-1180) çevirir. Ancak Hudry'e göre İbn Daud'un metni yalnızca Orta Çağ Avrupa'sına tanıtmakla sınırlı olması daha olası bir ihtimaldir. İbn Daud'un *Emounah Ramah* adlı eserinde Harrânî bir etki görülmektedir. 6. yüzyılda, Simplicius (480-560) zamanında, Aristoteles öğretisinin koruyucuları olan Harranlılar, göklerin ötesinde var olan bir İlk Neden fikrini savundular. Genellikle "filozoflar" olarak anılan bu kişiler, Hermes'i Arap fethi sırasında kurucuları olarak adlandırdılar. Hudry'e göre *Liber XXIV philosophorum*, büyük olasılıkla bu çevrede son haline getirildi ve astronomi metinleri ile birlikte Endülüs'e geldi ve sonunda, dualist katarizmin yükselişiyle mücadele etmek için tek tanrılı felsefi metinlere ihtiyaç duyulduğunda Hristiyan dünyasına aktarıldı.¹¹ Söz konusu metnin kökenine dair genel görüş, Yeni Platoncu geleneğe ilgi duyan katarizm çevrelerinde on ikinci yüzyılın ortalarında görülmüş olmasıdır. Bununla beraber, bir diğer görüş metnin İspanya'da ortaya çıkmasıyla ilişkilidir. Ancak Hudry, aktarıldığı üzere başka bir açıklama önererek metnin doğrudan kendisinin veya en azından temelini geç antik döneme, özellikle M.S. 3. yüzyıldaki İskenderiye okul çevrelerine dayandığını ileri sürmektedir. Hudry, bununla birlikte metnin Arap çevrelerinde bilinen ancak günümüze ulaşamayan *Liber de Sapientia Philorum* (Filozofların Hikmet Kitabı) adlı eserin bir parçası olduğunu iddia etmektedir. Hudry'nin söz konusu argümanları delil yetersizliği nedeniyle günümüzde geniş çapta kabul görmemiştir.¹²

Liber XXIV Philosophorum'un kurgusal bir şekilde düzenlenen girişinde, toplanan yirmi dört filozofun "Tanrı nedir?" (quid est Deus?) sorusu merkeze alınır. Bu kısa girişin ardından ise ilahî doğa, Tanrı-âlem ilişkisi, Tanrı-nefs ilişkisi konuları bağlama alınarak Tanrı'nın ne olduğu veya olmadığı yirmi dört ayrı tanım üzerinden verilir. Bu metin dahil olmak üzere hermetik metinlerde Tanrı'nın ne olduğuna dair sorulan sorulara verilen cevaplarda Tanrı yalnızca olumsuzlama yoluyla bilinebilir. Tanrı sözcüklerle ifade edilemeyen, bölünemeyen, sığata ihtiyaç duymayan, değişmeden kalan, hiçbir şeye benzerlik göstermeyen, hiçbir yerde olmayan ve kendisinden daha üstün varlıkların düşünülemediği tanrısal bir şekildir.¹³ Bu anlamda

¹⁰ Hudry, *Le Livre des XXIV Philosophes*, 113; Clemens Baeumker, "Das pseudo-hermetische 'Buch der vierundzwanzig Meister' (Liber XXIV philosophorum)", *Studien und Charakteristiken zur Geschichte der Philosophie, insbesondere des Mittelalters-Gesammelte Vorträge und Aufsätze*, ed. Clemens Baeumker vd. (Münster: Freiburg im Breisgau, 1927), 201; Kurt Ruh, *Geschichte der abendländischen Mystik* (München: Beck, 1996), 34.

¹¹ Hudry, *Le Livre des XXIV Philosophes*, 55.

¹² McGinn, *The Harvest of Mysticism in Medieval Germany*, 43.

¹³ Florian Ebeling, *The Secret History of Hermes Trimegistus - Hermeticism from Ancient to Modern Times* (München: Cornell University Press, 2005), 53.

söz konusu metinde Tanrı'ya ait bilgileri konuşma dili ile açıklamak mümkün değildir. Ancak Tanrı'nın ne olmadığı sıralanabilir. Eserde Tanrı'nın bilinemeyecek olmasına dair 16, 17, 21 ve 23. tanımlar örnek olarak gösterilebilir.¹⁴

Metinde Tanrı'nın özüne ilişkin yapılan tanımlarda Hristiyan Yeni Platoncu geleneğin izleri açık bir biçimde görülmektedir. Yeni Platonculuk'ta yer alan Tanrı anlayışı, teolojik ve teosofik yapısı ile Hristiyan teolojisinin yapısı ve terminolojisi metinde bir arada bulunmaktadır. Bu anlamda özellikle kapalı ifadeler kullanılmış olsa da 1. tanımda teslis inancını ve Yeni Platoncu gelenekteki düşünceleri bulmak mümkündür.¹⁵ Aynı şekilde Tanrı'nın Bir, Tek, Akıl ve İyi gibi sıfatlarla tanımlanması, negatif teolojinin kullanım biçimi ve yorumlarda kullanılan belli kavramlar metnin Yeni Platoncu gelenekle olan ilişkisini göstermektedir.

Paolo Lucentini'nin ileri sürmüş olduğu gibi, *Yirmi Dört Filozofun Kitabı*, 12. yüzyılın ikinci yarısındaki "aksiyomatik" teoloji eserleri ile uyum göstermektedir. Eser, bu on ikinci yüzyıl yaklaşımının sadece bir örneği değil, aynı zamanda Hristiyan Yeni Platoncu geleneğinin ve onun antik düşünce ile vahiy arasındaki uyumunu göstermesi açısından önemli bir noktadadır. Yirmi dört tanım, Tanrı'nın bir *monad* ve *triad* olarak canlı kimliğine odaklanmaktadır. Söz konusu diyalektik, yalnızca Tanrı'daki bir ve üçün uygunluğunun içsel gizeminde değil, aynı zamanda yaratılmış âlemin ilahi içkinliği ve aşkınlığının dışsal uygunluğunu ifade etmektedir. Daha sonraki düşünürler tarafından sıklıkla alıntılanan, "tanrı, birliği yaratan birliktir, kendisini tek bir sıcak nefesle gösterendir." şeklindeki ilk tanım, ilahi içsel yaşamı dikkat çekici bir biçimde ifade etmektedir.¹⁶

İlk iki tanım ilahî gizemi temsil etmektedir. Özellikle "Tanrı, merkezi her yerde olan ve çevresi hiçbir yerde olmayan sonsuz küredir." şeklindeki ikinci tanım Batı düşünce tarihindeki en etkili felsefi imgelerden birisini sunmaktadır. "Bu tanım, tıpkı kendi içerisinde sayıca çoğaldığı gibi, ilk sebebin uygun bir biçimde tasavvur edilmesiyle yapılır." Meister Eckhart, Kuzalı Nikolas (1401-1461), Giordano Bruno (1548-1600), Blaise Pascal (1623-1662) gibi düşünürler tarafından alıntılanan bu tanımda geçen "sonsuz küre" kavramı daha önce de kullanılmış bir kavramdır. Küre kavramı, burada en yetkin olanın sembolik bir ifadesi olarak yorumlanmaktadır.¹⁷

Lucentini'ye göre söz konusu küre metaforunun derinliği tek bir biçimin nefse sunmuş olduğu hakikatlerin çoklu olmasına dayanmaktadır. Ona göre kişi, bu gerçeği anlarsa, Orta Çağ düşüncesi üzerindeki sonsuz küre fikrine olan bitmez tükenmez hayranlık anlaşılabilir. Söz konusu metafor, birinci Tanımdaki *monad* ile birlikte, felsefi tahayyülün cesur yaratımını oluşturur ve Hristiyan vahyi ile Yeni

¹⁴ Kurt Flasch, *Was ist Gott? Das Buch der 24 Philosophen* (München: Verlag C.H. Beck, 2011), 4.

¹⁵ David Porreca, "How Hidden Was God?", *Histories of the Hidden God*, ed. April D. DeConick vd. (New York: Routledge, 2014), 142.

¹⁶ Paolo Lucentini, "Il Liber Viginti Quattuor Philosophorum Nei Poemi Medievali: il Roman de la Rose, il Granum Sinapis, la Divina Commedia", *Poetry & Philosophy in the Middle Ages*, ed. John Marenbon (Leiden: Brill, 2001), 132.

¹⁷ Michael Kefefer, "The World Turned Inside Out: Revolutions of the Infinite Sphere from Hermes to Pascal", *Renaissance and Reformation* 12 (1988), 303-313; Karsten Harries, "The Infinite Sphere: Comments on the History of a Metaphor", *Journal of the History of Philosophy* 13/1 (1975), 5-15.

Platoncu akıl düşüncesini birleştirmeye çalışan bir tür düşünceyi anlamaya yöneliktir.¹⁸

Eserde yer alan tanımlarının belirsizliği, düşünürlerin kendi felsefî eğilimlerine göre eseri yorumlamalarına olanak sağlamıştır. Albertus Magnus'un (1193-1280) kitapla ilgili şüpheleri olmuştur ve Thomas Aquinas, metni yalnızca iki kez alıntılanmış ve onu Tanrı'nın Teslis ile değil, dünyayla ilişkisini ele alan pagan bir metin olarak görmüştür. Öte yandan, Meister Eckhart, Latince ve Almanca eserlerinde, söz konusu tanımlardan on dördüne atıfta bulunarak, kitabın hem üçlü hem de kozmolojik yönleriyle derinden ilgilenmiştir. Meister Eckhart'ın Yirmi Dört Filozofun Kitabına duyduğu hayranlık, takipçilerinin çoğu tarafından sürdürülmüştür. Aynı şekilde metin, Proklos'un *Institutio Theologica* adlı eserine yaptığı şerhte Moosburglu Berthold (?-1361) tarafından kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır.¹⁹ Aynı şekilde Avrupa Orta Çağ'ında yaygın bir şekilde eserlere konu olan hermetik fikirler metnin içeriğinde yer almaktadır. Özellikle eserde de yer aldığı şekilde Tanrı'nın "birliği yaratan birlik" ya da "merkezi her yerde olan ve çemberi hiçbir yerde olmayan sonsuz bir küre" olarak tanımlanmasını 12. ve 14. yüzyıllar arasında pek çok filozofun ve teoloğun eserlerinde görmek mümkündür. Bir kısmı aktarıldığı üzere, Peter Lombard (1096-1160), Lilleli Alain (1128-1202), Thomas Aquinas, Meister Eckhart, Moosburglu Berthold ve Kuzalı Nikolas bu isimler arasında gösterilebilir.²⁰

Yirmi Dört Filozofun Kitabı adlı metne genel bir çerçevede bakıldığında, metnin hem Yeni Platoncu geleneğe hem de Hristiyanlığa ait kavramlar kullandığı görülmekte ve bu bağlamda Orta Çağ Avrupa'sında Yeni Platonculuk ile Hristiyanlık arasındaki bağ adına somut bir kaynak olarak göze çarpmaktadır. Ayrıca metinde yer alan negatif teoloji unsurları, pek çok Orta Çağ düşünürü tarafından ele alınmış ve Antik Yunan'dan beri süregelen bu geleneğin devamında önemli bir rol oynamıştır. Günümüzde, *Yirmi Dört Filozofun Kitabı* gibi bir metnin Orta Çağ'da sahip olduğu gücü değerlendirmeye almak, karmaşık dil yapısına sahip olması ve tanımların belirsizliği gibi sebepler dolayısıyla oldukça zordur. Söz konusu metnin neden Orta Çağ'da neden bu denli değerlendirme altında tutulduğunu kavramanın en iyi yolu, barındırdığı tanımların mistiklerin, teologların ve filozofların her şeyin ötesinde olan Tanrı kavramını anlamak için zorlandıklarını hissettikleri bir dönemin negatif teolojiye ne kadar iyi uyduğunu fark etmeleriyle bir ilgisi olması mümkündür. Bu anlamda *Yirmi Dört Filozofun Kitabı* hakkında şu ana kadar her ne kadar az bilgiye sahip olursa da, söz konusu metin negatif teoloji ile ilişkili külliyatın Orta Çağ'a etkisini ve Yeni Platoncu geleneğin Hristiyanlıkla olan ilişkisini anlamak adına oldukça önemli bir noktada yer almaktadır.

1. ÇEVİRİ²¹

¹⁸ Lucentini, "Il Liber Viginti Quattuor Philosophorum Nei Poemi Medievali", 134.

¹⁹ McGinn, *The Harvest of Mysticism in Medieval Germany*, 44.

²⁰ Porreca, "How Hidden Was God?", 142.

²¹ Eserin Türkçeye yapılmış bu ilk çevirisinde temel alınan Latince metnin künyesi şudur: Kurt Flasch, *Was ist Gott? Das Buch der 24 Philosophen* (München: Verlag C.H. Beck, 2011). Eser tercüme edilirken aynı eserde geçen Almanca tercümeden de yararlanılmıştır.

<p>PROLOGUS</p> <p>Congregatis viginti quattuor philosophis, solum eis in quaestione remansit: quid est Deus? Qui communi consilio datis induitiis et tempore iterum conveniendi statuto, singuli de Deo proprias proponerent propositiones sub definitione, ut ex propriis definitionibus excerptum certum aliquid de Deo communi assensu statuerent.</p>	<p>ÖNSÖZ</p> <p>Yirmi dört filozof bir araya geldiklerinde, tek bir soruyu geride bıraktılar: Tanrı nedir? Birlikte düşünmek için karar verdiklerinde, bundan sonra tekrar bir araya gelerek, çeşitli tanımlardan yola çıkıp, Tanrı hakkında ortaklaşa kararlaştırılan bir şey olduğunu belirtmek için, her biri ayrı ayrı Tanrı'yı anlamayı sağlayacak bir tanım ortaya koymalıdır.</p>
<p>1.</p> <p>DEVS²² EST MONAS MONADEM GIGNENS, IN SE VNVM REFLECTENS ARDOREM.</p> <p>Haec definitio data est secundum imaginationem primae causae, prout se numerose multiplicat in se, ut sit multiplicans acceptus sub unitate, multiplicatus sub binario, reflexus sub ternario. Sic quidem est in numeris: unaquaeque unitas proprium habet numerum quia super diversum ab aliis reflectitur.</p>	<p>1.</p> <p>TANRI, BİRLİĞİ YARATAN BİRLİKTİR, KENDİSİNİ TEK BİR SICAK NEFESLE GÖSTERENDİR.</p> <p>Bu tanım, tıpkı kendi içerisinde sayıca çoğaldığı gibi, ilk sebebin uygun bir biçimde tasavvur edilmesiyle yapılır, böylece O, kendisini sayısız kez çoğaltır, birlikken çoğaltır, iki yönlüken çoğaltır, üç yönlüken yansır. Yani bu sayılarla olur: Her bir gerçek birlik diğerlerinden gelen çeşitliliği yansıtan kendi sayısına sahiptir.</p>
<p>II.</p> <p>DEVS EST SPHAERA INFINITA CVIVS CENTRVM EST VBIQUE, CIRCVMFERENTIA NVSQVAM.</p> <p>Haec definitio data est per modum imaginandi ut centrum (continuum) ipsam primam causam in vita sua. Terminus quidem suae ostensionis (extensionis) est supra ubi et extra terminans. Propter hoc ubique est centrum eius, nullam habens in communia dimensionem. Cum quaerit circumferentiam suae sphaericitatis, elevatam in infinitum dicet, quia quicquid</p>	<p>2.</p> <p>TANRI MERKEZİ HER YERDE OLAN VE ÇEMBERİ HİÇBİR YERDE OLMAYAN SONSUZ BİR KÜREDİR.</p> <p>Bu tanım merkezin (sürekli olanın) kendi boyutunda ilk sebep olduğu tasavvur edilerek yapılır. Onun kendini göstermesinin (uzantısının) sonu dışarıda biten yerin üstünde bulunur. Bu yüzden onun merkezi her yerdedir, ortak bir mekânı mevcut değildir. Küresinin kendi çevresi sorulduğunda, (Yaratılanları) Yaratanın olduğu gibi mekânı</p>

²² Latince'de tıpkı I ile J arasında olduğu gibi V ile U arasında da hiçbir ayırım yoktur. Bu anlamda gerek klasik metinlerde gerekse yazıtlarda "DEUS" bazen "DEVS" olarak da yazılabilir. Ç.N.

<p>est sine dimensione sicut creatoris (creationis) fuit et in initium est et sic terminus nusquam. Sic patet propositum.</p>	<p>olmayanın başlangıcı ile sonunun hiçbir yerde olmadığını ve [onun] sonsuzlukta yükseldiğini söyler. Bu öneri açıktır.</p>
<p>III. DEVS EST TOTVS IN QVOLIBET SVI. Haec definitio data est secundum considerationem essentiae divinitatis in sua simplicitate. Cum non sit aliquid ipsi resistens, ipsa simul ubique tota ens, et etiam similiter super et extra, ubique non distrahitur defectu virtutis alicuius in ipsa deficientis, nec stat terminata virtute alieni dominantis.</p>	<p>3. TANRI İÇİNDEKİ HER ŞEYDE BÜTÜNDÜR. Bu tanım, tanrısallığın özünün basitliği göz önüne alınarak yapılır. O'na direnecek hiçbir şey olmadığı için, O'nun kendisi bir bütün olarak, her yerde oluş içerisindedir, hem [mekânın] üstünde hem dışındadır ve ne kendi başına bir kusur olabilecek herhangi bir güç tarafından bölünür ne de dışarıda bulunan bir güçle sınırlıdır.</p>
<p>IV. DEVS EST MENS ORATIONEM GENERANS, CONTINVATIONEM PERSEVERANS. Haec definitio dicit vitam propriam secundum rationes diversas ipsius essentiae deitatis. Numerat enim se genitor gignendo; genitura vero verbificat se quia gignitur; adaequatur vero per modum continuationis, se habet spirando.</p>	<p>4. TANRI SÖZÜ YARATAN ZİHİNDİR, DEVAMLILIĞI MUHAFAZA EDENDİR. Bu tanım farklı yönleri açısından bizzat İlahî olanın özüne uygun hayatı ifade eder. Yani, yaratıcı kendisini yaratarak belirler; yarattığı sözün kendisini doğrular (onun bir parçası hâline gelir); bu şekilde kendisi nefes olarak muhafaza eden devamlılık aracılığıyla bağlantıyı sürdürmesi yeterlidir.</p>
<p>V. DEVS EST QUO NIHIL MELIVS EXCOGITARI POTEST. Haec definitio data est a fine. Unitas vero finis est et perfectio. Quod ergo sonat hoc, bonum est, et quanto magis, tanto magis bonum. Gaudium ergo veritatis omnis essentiae sua vita est, vita quidem omnis ab unitate, haec autem ab interiori indivisione. Quanto igitur magis unum, tanto magis vivit. Sua unitas summa est.</p>	<p>5. TANRI, ÖTESİNDE DAHA İYİ HİÇBİR ŞEYİN DÜŞÜNÜLEMEYECEĞİ ŞEYDİR. Bu tanım sınır hakkındadır. Şüphesiz birlik, sınır ve mükemmelliktir. Bu yüzden sınırların birliği iyidir ve ne kadar büyükse o kadar iyidir. Bu yüzden her gerçeğin özüne dair olan sevinci kendi hayatıdır, her hayat birlikten ve bu iç bölünmezlikten doğar. Dolayısıyla bu ne kadar büyükse, o kadar canlı olur. [Onun] kendi birliği en üstün olandır.</p>

<p>VI. DEVS EST CVIVS COMPARATIONE SVBSTANTIA EST ACCIDENS, ET ACCIDENS NIHIL. Haec definitio datur sub relatione. Subiectum quoque accidentis propria substantia est cum aliena. Quae aliena si recedit, perit accidens, id est proprietas agens. Relatione ergo ad primum agens omnis substantia accidens est, et accidens nihil, et substat nihil substantiae ut alienum: substantia divina est ut substantia propria quae non fluit.</p>	<p>6. TANRI, KARŞILAŞTIRILDIĞINDA VARLIĞIN İLINEK OLDUĞU, İLINEĞİN İSE BİR HİÇ OLDUĞU ŞEYDİR. Bu tanım nisbi olarak yapılmıştır. Başka bir maddeyle birlikte olsa da ilineğin konusu kendi ferdi tözüdür. Eğer madde uzaklaşırsa ilinek olmaz, [yani] o unsurla birlikte mevcuttur. Bu yüzden [bununla] ilişkili olarak, ilk unsur (ilk sebep) için tüm tözler ilinektir ve herhangi bir ilinek onun için hiçtir ve onun tözü başka bir töz için değildir: Yalnızca İlahî töz hareket etmeyen ferdî bir töz gibidir.</p>
<p>VII. DEVS EST PRINCIPIVM SINE PRINCIPIO, PROCESSVS SINE VARIATIONE, FINIS SINE FINE. Haec definitio est secundum speciem data. Genitor vero primum capit ratione geniturae, sed non sic primo ut non prius. Genitus vero procedit generatione in finem, sed non recipit variationem natura medii. Intendit enim quod idem est finis vero nomine generantis et geniti, quia non est vita divina nisi unum medium tantum; sed non est finis ratione operis, ut quies et motus.</p>	<p>7. TANRI SEBEP SİZ SEBEPTİR, DEĞİŞİMSİZ SÜREÇTİR, SONU OLMAYAN SONDUR. Bu tanım form ile ilgilidir. Şüphesiz yaratıcı yaratıklarının muhakemesiyle ilklığı elde eder, ancak onun başlangıcı olmadığı için ilk değildir. Yaratılanın nesli kuşkusuz sona doğru ilerler, ancak aracının doğası değişime maruz kalmaz. Bu yüzden şüphesiz yaratıcı ve yaratılanın ismiyle aynı son olduğu iddia edilir; çünkü bu aracı olmaksızın İlahî hayat olmaz. Ancak nasıl ki sükûnet ile hareket sona ermezse bu da son değildir.</p>
<p>VIII. DEVS EST AMOR QVI PLVS HABITVS MAGIS LATET. Haec definitio data est per effectum. In prima causa id a quo vita et est ipsum a quo vita tota. Igitur id ipsum est fons amoris in illo. Quod si rei creatae unitas generantis et geniti ad illam penitus se inclinatur, revertendo per viam regressionis, tunc est id ipsum amor creaturae, prout ordinata est creatura ab ipso cui quanto</p>	<p>8. TANRI NE KADAR ELDE EDİLİRSE O KADAR GİZLENEN SEVGİDİR. Bu tanım etki üzerine verilmiştir. İlk sebepte hayatın geldiği yer ile tüm hayatın geldiği yer aynıdır. Bu yüzden onun kendisi sevginin kaynağıdır. Yaratılan varlık, yaratanın ve yaratılanın birliğine tamamen kendini verirse, [yani] düşüş yolunda temeline dönerse, o zaman bu, bizzat</p>

<p>magis te unificaveris, tanto exaltaberis et tanto elevabitur. Et hoc eius latere est.</p>	<p>yaratılanın aşkıdır; çünkü yaratıcının kendisinin düzenlediği amaç budur ve onunla ne kadar çok bütünleşirsen ve ne kadar methedersen, o kadar yüceltir. İşte onun gizlenmesi böyledir.</p>
<p>IX. DEVS EST CVI SOLI PRAESENS EST QVIDQVID CVIVS TEMPORIS EST. Haec definitio est secundum formam. Totum quidem uno aspectu omnes partes videt, pars vero totum non videt, nisi diversis respectibus et successivis. Propter hoc deitas est successivorum totalitas. Unde intuitus eius unicus est, non consequenter factus.</p>	<p>9. TANRI ZAMANA AİT OLAN HER ŞEYİN [KENDİNDE] MEVCUT OLDUĞU ŞEYDİR. Bu tanım form ile ilişkili olarak verilmiştir. Bütün, parçaları tek bakışta görür, [öte yandan] parça, sadece farklı ve birbirini izleyen açılar olmadıkça bütünü görmez. Dolayısıyla İlah birbirini izleyen varlıkların bütünüdür. Bu yüzden onun bakışının eşi benzeri yoktur ve o bir sürecin sonucu değildir.</p>
<p>X. DEVS EST CVIVS POSSE NON NVMERATUR, CVIVS ESSE NON CLAVDITVR, CVIVS BONITAS NON TERMINATVR. Haec definitio patet per quartam et septimam. In posse creato, et primo inventus est numerus, secundum plura aut pauciora opera educantia possibile ad actum, quia, si sint infinita, impossibile dicitur. Eius enim quod fiet ab eo actu sunt infinita opera; unde subito operatur. Ubi vero est infinitus numerus ordinatus ad actum et invenitur resistens, non poterit evenire. Omne esse clausio dicitur finitatis alicuius. Unde a centro ad esse eius sunt operationes finitae. In divino esse non est sic, sed opera infinita a centro ad extimum et actum. Unde sua clausio infinita est et actu non impossibilis, nisi quia necesse existens. Unde sequitur quod etiam redeundo est interminata bonitas via securior ab esse in unitatem centri.</p>	<p>10. TANRI GÜCÜ SAYILMAYAN, VAR OLUŞA DAHİL EDİLMEYEN, İYİLİĞİ SINIRLANMAYANDIR. Bu tanım dördüncü ve yedinci [tanımları] açıklar. Sayı ilk olarak yaratılan varlıkların gücünde ortaya çıkar, burada daha büyük veya daha az sayıdaki etkiler mümkün olanı eyleme götürür. Zira, sonsuz olsaydılar, [bunun] mümkün olmayacağı söylenir. Fakat gerçekte her şeyi hareket ettirenin sonsuz sayıda etkisi vardır; bu yüzden [O'nun etkisi] bir anda tesir eder. Şüphesiz sınırsız sayının eyleme vardığı ve direnç ile karşılaşılan yerde sonuç alınmaz. Sonlu olan her varlığın, sonsuz olanın sınırı olduğu söylenir. Bundan dolayı merkezden varlığa doğru gidilirken sonlu eylemler kalır. Sonsuz eylemler merkezden uca doğru olur, ancak İlahî Varlık için bu böyle değildir. Bu yüzden onun sınırı</p>

	sonsuzdur ve zorunlu olarak mevcut değilse, eylem imkânsız değildir. Bu yüzden geri dönüşte sonsuz iyiliğin, merkezin birliğine girmekten daha güvenli olan yol olduğu sonucuna varılır.
XI. DEVS EST SVPER ENS, NECESSE, SOLVS SIBI ABVNDANTER, SVFFICIENTER. Haec definitio formalis est, sed relata. Esse omne clausionem dicit. Superest igitur qui non clauditur. Et necesse quia malum non habet quia non clauditur, sed infinita possibilitate. Nec sic distrahitur suum superesse quin redeat a se in se, et non totum indigenter, sed exuberanter.	11. TANRI VARLIĞIN ÖTESİNDEDİR, ZORUNLUDUR, KENDİSİNE YETEN TEKTİR. Bu tanım biçimsel ancak ilişkiseldir. Tüm varlıkların sınırlı olduğu söylenir. Bu yüzden üstteki varlık sınırlı değildir. Ve o sonsuz imkâna sahip, kötülüğü içermeyen, sınırlı olmayan zorunluluktur. Böylece onun varlığı kendi kendisinden asla uzaklaşmasa da kendisine geri döndüğünden dolayı bölünmez ve taşsa bile onun bir bütünlüğe ihtiyacı yoktur.
XII. DEVS EST CVIVS VOLVNTAS DEIFICAE ET POTENTIAE ET SAPIENTIAE ADAEQVATVR. Voluntas, scire et posse principia sunt actionis in creaturis. Non aequalia sunt quia voluntas est deiformior quam scire et posse. Mihi quidem natura coarctavit posse, correptio vero scire, sed remanet voluntas non coacta usque ad clangationem (elongationem) perpetuam.	12. TANRI, İLAHÎ GÜCÜ VE BİLGELİĞİ İRADESİNE EŞİT OLANDIR. İrade, bilgi ve güç yaratılanlarda eylemin ilkeleridir. Bunlar birbirleriyle eşit değildir; çünkü bilgi ve güce göre irade tanrısal olandır. Doğa benim gücümü sınırlar, şüphesiz ki bilgimi eksiltir, ama iradem sınırlanmaksızın sürekli bir yankıyla (kendini sürdürmeyle) devam eder.
XIII. DEVS EST SEMPITERNITAS AGENS IN SE, SINE DIVISIONE ET HABITV. Agunt creata et acquirunt habitum. Agunt et deficiunt continuatione quia inveniunt resistens. Unde fatigatio scindit vim. Sic non est in creatore. Non transmutatur acquirendo habitum. Non indiget obumbratione ut quiescat fatigatus.	13. TANRI SINIRI VE YARATILIŞI OLMAKSIZIN, KENDİ İÇİNDE ETKİN OLAN EBEDİYETTİR. Yaratılanlar meydana gelirler ve yaradılışı kazanırlar (sonradan sahip olurlar). Dirençle karşılaştıkları için meydana gelirler ve devamlılıktan mahrum kalırlar. Bu noktada bitkinlik [onların] gücünü azaltır. Bu [durum]

	<p>yaratıcıda olmaz. O, yaratılışa [sonradan] sahip olarak dönüşüme uğramaz. Yorulmadığı ve durağan olmadığı için onun gölgeliğe ihtiyacı yoktur.</p>
<p>XIV. DEVS EST OPPOSITIO NIHIL MEDIATIONE ENTIS. Haec definitio imaginari facit Deum esse sphaeram in cuius centro nihil incarceratur. Et est continue agens sphaera divina opus divinum quo detinet nihil in suo esse aeternaliter, a quo per exuberantiam suae bonitatis vocavit in esse rem quae est quasi circa centrum. Quae si ad esse actum attrahit, stabit semper, si ad esse possibile, redibit ad nihilum.</p>	<p>14. TANRI, VARLIĞI ARACILIĞIYLA HIÇLIĞE KARŞI OLANDIR. Bu tanım, Tanrı'nın kendi merkezinde hiçbir şeyi sınırlamayan bir küre olduğu fikrini ortaya koyar. Ve İlahî küre, hiçbir şeyi sonsuza kadar kendi içerisinde tutmadığı, merkezinde kendi iyiliğinin bolluğuyla merkezinin çevresindeymiş gibi İlahî işini devamlı olarak hareket ettirir. Eğer [Tanrı], varlığı eyleme dönüştürüyorsa, [varlık] kürede kalır; eğer [varlık] mümkün halde kalırsa, hiçliğe geri döner.</p>
<p>XV. DEVS EST VITA CIVIS VIA IN FORMAM EST VERITAS, IN VNITATEM BONITAS. Est motus a medio et ad medium: primus dat esse, secundus dat vivere. In Deo primus motus est via generantis ad genitum cum esse; secundus, ut via conversa, est bonitas.</p>	<p>15. TANRI HAYATTIR, ONUN ÖZÜ GERÇEK VE BİRLİĞE GİDEN YOLU İYİ OLMAKTIR. Aracıdan gelen ve aracıya doğru giden bir hareket vardır: İlki var olmayı, ikincisi yaşamayı sağlar. Tanrı için ilk hareket yaratma yoluyla oluşu yaratmaktır; ikincisi ise, tersi bir yoldan, iyiliktir.</p>
<p>XVI. DEVS EST QUOD SOLVM VOCES NON SIGNIFICANT PROPTER EXCELLENTIAM, NEC MENTES INTELLIGVNT PROPTER DISSIMILITVDINEM. Officium vocis est significare intellectus mentis, et non aliud. Anima non invenit in se speciem vel exemplar Dei, quia ipsa sunt penitus ipse, non secundum quod sit in rebus. Ergo dissimilis est ei secundum se totum, et non intellectus, igitur nec significatus.</p>	<p>16. TANRI TEKTİR Kİ NE İSİMLERİ FAZİLETİNDEN DOLAYI O'NU TANIMLAR NE DE FARKINDAN DOLAYI ZİHİN O'NU KAVRAR. Bu ifadenin görevi, akıl kavramına işaret etmektir, başka bir şey değildir. Nefs, Tanrı'nın bir örneğini ya da formunu kendi içinde bulmaz; çünkü nefsin kendileri kendilerine münhasırdır, onun (Tanrı'nın) nesnelere olması gibi değildir. Bu yüzden o böyle olduğu için, her şey</p>

	kendisine farklıdır ve dolayısıyla O, ne kavranır ne gösterilir.
<p>XVII. DEUS EST INTELLECTVS SVI SOLVM, PRAEDICATIONEM NON RECIPIENS. Non cognoscitur nodus per relationem nodi. Praedicatio in rebus est ut diversis rationibus explicetur quod unica includitur. Igitur cum in Deo non sint diversae rationes secundum prius et posterius, perficientes quid eius secundum magis et minus, non recipit praedicationem, sed seipse seipsum intelligit quia ipsum ad ipsum generat.</p>	<p>17. TANRI, HÜKÜM ALMAYAN, KENDİSİ TEK OLAN ZİHİNDİR. Düğüm, düğümle ilişkisi üzerinden bilinmez. Hüküm, nesnelere çeşitli yönlerle tek bir taneyle sınırlandırını ortaya çıkarır. Haliyle Tanrı'da, onu az ya da çok mükemmelleştirecek olan önce ve sonrası gibi çeşitli yönler olmaz, O hüküm almaz, ancak kendisi, kendisini yarattığından dolayı, kendisini kendisi aracılığıyla bilir.</p>
<p>XVIII. DEUS EST SPHAERA CVIVS TOT SUNT CIRCUMFERENTIAE QVOT PVNCTA. Ista sequitur ex secunda, quia cum sit totus sine dimensione, et etiam dimensionis infinitae, non erit in sphaera suae essentiae extremum. Igitur non est in extremo punctus quin exterius sit circumferentia.</p>	<p>18. TANRI, ÇEVRESİ KADAR ÇOK NOKTAYA SAHİP OLAN KÜREDİR. Bu [tanım] ikinci [tanımı] takip eder, zira O, tamamen mekânsız, hatta sonsuz mekân olmaksızın vardır ve sınırı kendi özünün küresinde var olmayacaktır. Dolayısıyla, çember sınırın ötesindeyken, sınırda da bir merkez yoktur.</p>
<p>XIX. DEVS EST SEMPER MOVENS IMMOBILIS. Immobilis dicitur Deus quia est secundum unam dispositionem semper, et hoc est esse in quiete. Movens semper est, quia vivens in se, tamen sine alteratione. Intelligit se intellectu simplici, et hoc est quod intellectus perficit intellectum, et intellectum est forma intelligentis.</p>	<p>19. TANRI, HER ZAMAN HAREKETSİZ HAREKET İÇİNDE OLANDIR. Tanrı'nın her zaman tek bir yaratılışı olmasından ve sükûnet içinde bulunmasından dolayı hareketsiz olduğu söylenir. O her zaman hareket eder; çünkü kendi içerisinde değişime uğramaksızın, canlıdır. Basit bilgiyle kendi aklını bilir, ve böylece bilinen bu bilgi, bilgiyi yetkin hâle getirir ve bilgi, bilinen bilginin formu olur.</p>
<p>XX. DEVS EST QVI SOLVS SVO INTELLECTV VIVIT. Non vivit sicut corpora quae recipiunt aliena intra se ut convertant ea in sui naturam. Non vivit ut corpora</p>	<p>20. TANRI KENDİ ÖZBİLGİSİYLE YAŞAYAN TEK VARLIKTIR. O, kendi doğası içinde onları değiştirmek için dıştaki varlıkları içlerine alan cisimler gibi yaşamaz. O,</p>

<p>supracaelestia quae a spiritibus habent motum, nec vivit ut intelligentiae, animae quae ab ipsius unitate sustentatur. Sed a seipso et in se intelligendo vivit et est superessentialiter.</p>	<p>hareketi ruhtan alan göksel cisimler gibi ya da kendisinin birliğinden güç alan akıllar, nefesler gibi yaşamaz. Bunun yerine, O kendi aklını bilerek yaşar ve O, varlıkların en üstünde olandır.</p>
<p>XXI. DEVS EST TENEBRA IN ANIMA POST OMNEM LVCEM RELICTA. Species rerum apud animam, quae detegunt quod in ipsa est gratia cuius dicitur quodammodo omnia, ipse illuminat animam. Sed post abiectioem omnium istarum formarum contemplatur divinitatem. Abnegando et removendo omnes rerum species ab ipsa, convertit se supra se et vult videre causam primam. Et obtenebratur intellectus animae, quia non est aptus ad illum lucem increatam. Unde cum ad se convertit, dicit: Hic mihi tenebrae sunt.</p>	<p>21. TANRI TÜM IŞIKLARIN ARDINDAN NEFSTE KALAN KARANLIKTIR. Bizzat kendisi, belli bir ölçüde her şeyin O'nun olduğu söylendiğinden dolayı kendisinde olanı açığa çıkaran nesnelerin nefsteki formlarını ve nefsi aydınlatır. Ancak tüm bu formların [nefsen] ayrılmasının ardından tanrısallık tasavvur edilebilir. Nesnelerin tüm formlarının kendisinden çekilmesi ve alınmasıyla onun kendisi kendisinin üstündekine dönüşür ve ilk sebebi görmek ister. Ve nefsin akli gölgede kalır; çünkü yaratılmamış ışık için uygun değildir. Bu yüzden kendisine döner ve şöyle der: Bu benim için karanlıktır.</p>
<p>XXII. DEVS EST EX QVO EST QVICQVID EST NON PARTITIONE, PER QVEM EST NON VARIATIONE, IN QVO EST QVOD EST NON COMMIXTIONE. Applicatione vero suae triformis essentiae ad nihil iuxta illas res quae sunt ad esse producit, ut ex generante initium suae existentiae perciperent, per genitum in esse starent, in vivificatore permanent. Sed sic ex generante – quod ipse non dividitur – aliquid de sua essentia eis adhaerentiam tribueret, nec species divina, rebus speciem dans per se, non per alium, se ipsam variaret, nec vivificator, ipsa in se colligens, commixtionem ex interceptione aut impuritatem contraheret.</p>	<p>22. TANRI, PARÇALARA AYRILMADAN, DEĞİŞİME UĞRAMADAN VE HİÇBİR ŞEYLE KARIŞMADAN OLUŞAN HER ŞEYDİR. Şüphesiz onun üç yönlü özü, hiçliğe yönelerek nesnelere olmaları için ortaya çıkarır, böylece yaratılma ile kendi var oluşlarının başlangıcını [Yaratıcıdan] alırlar, yaratılan aracılığıyla var olmayı sürdürürler, hayatta kalarak devam ederler. Ancak onlar bu şekilde varlığa gelirken, onun kendisi bölünmez ve onların bağlı olduğu kendi varlığından bir şeyler eksilmez ve ne kutsal form, ne kendisi aracılığıyla verilen nesnelerin formu, ne dıştaki aracılığıyla kendisi, ne de</p>

	onları kendisine çekerek canlılık veren değişime uğrar, O, engellemeden ve saflığı bozan şeylerden uzaktır.
<p>XXIII. DEVS EST QVI SOLA IGNORANTIA MENTE COGNOSCITVR. Haec definitio cognoscitur per vicesimam primam. Nihil cognoscitur ab anima nisi cuius speciem recipere potest et ad exemplar eius quod est in ipsa comparare. Nullius enim habet anima exemplar nisi illius quod per ipsam a prima causa fluxit in esse. Igitur eius quod est super ipsam non habebit cognitionem, igitur non primae causae. Sed cum omnem aliorum contemplata fuerit scientiam, extrahendo ipsam primam causam a rebus et supponendo oppositionem nihil, quantum poterit acquirere sic habebit cognitionem. Et hoc est vere ignorare, scilicet scire quid non est, et nesciendo quid est.</p>	<p>23. TANRI, YALNIZCA ZİHİNSEL OLARAK BİLİNENDİR Bu tanım yirmi birinci [tanım] aracılığıyla bilinir. O'ndan formun [bilgisini] alamadıkça ve kendisindekiyle onun aslî hâlini karşılaştırmadıkça nefis hiçbir şeyi bilmez. Ancak yine nefsin bir aslî hali vardır, bu sadece ilk nedenden dolayı içine akan şeydir. Dolayısıyla, onun yukarıda olan hakkında idraki yoktur, bu yüzden ilk sebep değildir. Ancak, [nefs] diğerlerinin tüm bilgisini düşündüğünde, ilk sebebin kendisini nesnelere ayrı tuttuğunda ve hiçliğin tam tersini anladığında, onu elde eder, böylece idrake sahip olur. Ve ne olmadığını bilmek ile ne olduğunu bilmemek hakikaten bilemeyıştır.</p>
<p>XXIV. DEVS EST LVX QVAE FRACTIONE NON CLARESCIT, TRANSIT, SED SOLA DEIFORMITAS IN RE. Haec definitio est ad essentiam data. Lux creata sicut cadit super rem tenebrosam tantae tenebrositatis quod non sit potens lux illa purgare tenebrosam, propter sui vehementem possibilitatem, tunc frangitur lux in radiis, in maximo scilicet sui acuti, et pertransit in accidentia, essentialis cum ista fractio accidentia multiplicat. Et haec claritas est. Lux divina non invenit in rebus creatis tantam possibilitatem quae eam frangat in sua actione; unde omnia pertransit. Sed sola deiformitas in re, illa multiplicat et claritatem in re generat, in se nullam Et hoc est quod dicit.</p>	<p>24. TANRI, BÖLÜNEREK IŞIK SAÇMAYAN IŞIKTIR, O NÜFUZ EDER, AMA NESNELERE SADECE TANRISAL OLARAK YANSIR. Bu tanım öz için verilmiştir. Yaratılan ışık, ışığın aydınlatamayacağı karanlığın içinde karanlık şeyle karşılaşır, o zaman, nesnenin şiddetli gücü sayesinde ışık yayılmayla bölünür, şüphesiz ışık parlaklığın en büyük olduğu yerde yayılmayla bölünür ve ilineklere nüfuz eder, bu özsel bölünme olduğu için, ilinekler çoğalır. Ve bu ışık saçandır. İlahî ışık, diğer yandan, yarattığı şeylerde onun etkisini kırmak adına böylesi bir olanakla karşılaşmaz; bu yüzden her şeye nüfuz eder. Ancak tanrısallık,</p>

	kendi içinde değil, yalnızca kendisi nesnelere çoğalır ve yarattığı nesnelere aydınlatır. Ve işte o böyle söyler.
--	---

KAYNAKÇA

Baeumker, Clemens. "Das pseudo-hermetische 'Buch der vierundzwanzig Meister' (Liber XXIV philosophorum)". *Studien und Charakteristiken zur Geschichte der Philosophie, insbesondere des Mittelalters. Gesammelte Vorträge und Aufsätze.* ed. Clemens Baeumker vd. 194-214. Münster: Freiburg im Breisgau, 1927.

Carabine, Deirdre. *The Unknown God Negative Theology in the Platonic Tradition: Plato to Eriugena.* Louvain: Peeters Press, 1995.

Ebeling, Florian. *The Secret History of Hermes Trimegistus – Hermeticism from Ancient to Modern Times.* München: Cornell University Press, 2005.

Eriugena, John Scotus. *Periphyseion (De Divisione Naturae) Liber Tertius.* Dublin: Institute for Advances Studies, 1981.

Flasch, Kurt. *Was ist Gott? Das Buch der 24 Philosophen.* München: Verlag C.H. Beck, 2011.

Harries, Karsten. "The Infinite Sphere: Comments on the History of a Metaphor". *Journal of the History of Philosophy* 13/1 (1975), 5-15.

Hudry, Françoise. *Le Livre des XXIV Philosophes (Latin text and French translation).* Grenoble: Millon, 1989.

Kefeer, Michael. "The World Turned Inside Out: Revolutions of the Infinite Sphere from Hermes to Pascal". *Renaissance and Reformation* 12 (1988), 303-313.

Lucentini, Paolo. "Il Liber Viginti Quattuor Philosophorum Nei Poemi Medievali: il Roman de la Rose, il Granum Sinapis, la Divina Commedia". *Poetry & Philosophy in the Middle Ages.* ed. John Marenbon. 133-131. Leiden: Brill, 2001.

McGinn, Bernard. *The Harvest of Mysticism in Medieval Germany.* New York: A Herder & Herder Book, 2005.

Özalp, Hasan. "Tanrı Hakkında Konuşa(ma)mak: Plotinus'da Negatif Teoloji". *Turkish Studies* 10/2 (2015), 737-748.

Philo. *De Calogo (On the Decalogue).* Cambridge: Harvard University Press, 1958.

Philo. *The Works of Philo Judaeus, the Contemporary of Josephus.* London: George Bell & Sons, 1890.

Plotinus. *Enneads Volume IV Loeb Classical Library.* Cambridge: Harvard University Press, 1984.

Porreca, David. "How Hidden Was God?". *Histories of the Hidden God.* ed. April D. DeConick vd. 137-148. New York: Routledge, 2014.

Ruh, Kurt. *Geschichte der abendländischen Mystik.* München: Beck, 1996.

Sannino, Antonella. "Berthold of Moosburg's Hermetic Sources". *The Journal of the Warburg and Courtauld Institutes* 63 (2000), 243-248.

ABSTRACT

Liber XXIV Philosophorum (Book of the 24 Philosophers): A Hermetic Text from the Twelfth Century

The texts that belong to the hermetic corpus are very important sources to understand the philosophical and theological structure of the middle ages. One of the texts that constitute a part of this hermetic corpus and whose origin is a matter of discussion and translated in the second half of the 12th century is *Liber XXIV Philosophorum*. The text consists of twenty-four separate definitions or propositions, each of which is explained by a comment. These definitions consist of explanations of God's nature, as stated in the introduction of the text. The definitions, on the one hand, give information about the hermetic belief system and on the other, they contain motifs from Christianity and Neo-Platonism. In this sense, the text is vital in terms of showing what God is in Hermeticism, what the philosopher meant in the middle ages and the relation of Neo-Platonism to Christianity. This paper aims to present *Liber XXIV Philosophorum*, its historical context in negative theology debates, its relationship with Neoplatonism, the original Latin text, and its translation into Turkish.

Keywords: The Book of the Twenty-Four Philosophers, Medieval Philosophy, Theology, Hermeticism, Neo-Platonism.